

HENRYK
SIENKIEWICZ
Pan Wołodyjowski



Traducere din limba polonă
și note de Stan Velea

POLIROM
2021

Zagłoba, crezând că schimbarea se datorește sfaturilor lui, își freca mâinile de mulțumire. Dar pentru că nu-i scăpa nimic, băgă de seamă și mahnirea Krzysiei.

„Suferă! Se vede cât de colo că suferă, se gândi. Ei, nu-i nimic! Ce să-i faci? Fire de femeie. Dar și Micha! A întors-o dintr-odată, mai repede decât mă așteptam. E grozav, deși simțămintele i-au fost și-i vor fi mereu ca un foc de paie!”

Dar, cum jupân Zagłoba avea într-adevăr o inimă bună, începu numaidecât să-i pară rău de Krzysia.

„*Directe* n-am să-i zic nimic, își spuse, dar trebuie să nascocesc ceva, ca s-o mângâi.”

Prin urmare, profitând de dreptul pe care i-l dădeau vârsta și capul coliliu, se duse la ea după cină și începu să-i netezească părul negru, mătăsos. Krzysia nu făcu nici o mișcare, înălțându-și spre el ochii blânzi, mirată întru câtva de duioșia lui, dar recunoscătoare.

Seara, Zagłoba îi trase un ghiont lui Wołodjowski înainte ca acesta să păsească în încăperea în care dormea.

— Ei, cum e? îl întrebă, haiducelul n-are pereche!

— E drăguță căprița! răspunse micul cavalier. Ea singură face mai multă zarvă prin casă decât patru oșteni la un loc. E un adevărat toboșar.

— Toboșar! Dă Doamne să meargă cât mai repede cu toba ta!

— Noapte ușoară, domnia ta!

— Noapte ușoară! Ciudată plămădă și femelle astea! Te-ai apropiat puțin de Basia, și Krzysia a și început să sufere, ai băgat de seamă?...

— Nu... n-am văzut nimic! răspunse micul viteaz.

— Noapte ușoară, domnia ta! repetă Wołodjowski și intră repede în odaia lui.

Având în vedere firea schimbătoare a lui Michał, jupân Zagłoba se cam întrecuse în socotelile lui și nu daduse dovadă de o îndemânare prea mare când îi vorbise de suferința Krzysiei, fiindcă micul oștean se înduioșă atât de tare, încât simți pe dată că i se urcă un nod în gât.

„Iată cum îi plătesc eu pentru bunăvoința cu care m-a mângâiat în tristețea mea ca o adevărată soră, își zise. Bine, dar ce rău i-am făcut? se întrebă după o clipă de gândire. Ce-am făcut? Am jignit-o timp de trei zile, purtându-mă de-a dreptul necuviincios. Am jignit o dulce fecioară, o făptură dragă! Pentru că a vrut să-mi ogoiască *vulnera*¹, eu i-am dat în schimb nerecunoștința mea. Dacă știam măcar să păstrez măsura și să-mi înfrânez prietenia primejdioasă, să n-o umilesc; se vede însă că pentru așa ceva mintea mea nu mă ajută destul...”

Și jupân Michał era supărat tare pe el însuși, simțind în același timp o milă nestăvilită în suflet.

Fără voia lui, începu să se gândească la Krzysia ca la o ființă iubită pe care a nedreptățit-o. Îndârjirea împotriva propriei purtări creștea cu fiecare clipă.

„Sunt un *barbarus*, un *barbarus!*” repetă.

Și Krzysia o alungă cu totul pe Basia din gândurile lui.

1. Rănile (lat.).

„S-o ia cine vrea pe capra asta, pe morișca și pârâitoarea asta! își spunea. Nowowiejski sau diavolul, mi-e totuna!”

Mânia creștea în el împotriva nevinovatei Basia; nici nu-i trecea prin minte că în acest fel putea s-o nedreptățască mai mult decât pe Krzysia, arătându-se nepăsător față de ea.

Cu firea-i de femeie, Krzysia ghici numai-decât că în sufletul lui Michał se înfăptuiește o schimbare. Nu se simțea în largul ei și era mâhnită că micul cavaler o ocolea, dar înțelese în același timp că trebuie să se hotărască ceva între ei, că nu vor mai fi prieteni ca înainte, ci ori ceva cu mult mai mult, ori nimic.

O cuprinse îngrijorarea, care creștea la gândul plecării neîntârziată a lui Michał. În inimioara Krzysiei nu înmugurise dragostea. Jupânița n-o cunoscuse până acum. Dar și inima și sângele-i tânăr erau pregătite pentru dragoste.

Începuse să simtă o ușoară amețală; era cu putință, întrucât Wołodyjowski avea faima celui mai bun oștean al Republicii. Numele lui era rostit cu respect de toți cavalerii. Sora îi ridica în slavă virtuțile, era nefericit, iar pe de altă parte jupânița, trăind cu el sub același acoperiș, se obișnuise cu farmecul lui.

Krzysiei îi plăcea să fie iubită, așa că în ultimele zile, când jupân Michał începuse să se poarte nepăsător cu ea, suferise destul de mult. Dar pentru că firea o înzestrase cu o inimă bună, jupânița hotărâse să nu se arate supărată sau nerăbdătoare, ci să-l câștige prin bunățate.

Îi veni cu atât mai ușor să se poarte astfel, cu cât a doua zi Michał avea o înfățișare

spășită; nu numai că nu-i ocolea privirea Krzysiei, dar se uita anume în ochii ei, de parcă voia să-i spună: „Ieri te-am jignit, dar astăzi îmi cer iertare”.

Și atâta îi vorbi din ochi, încât sub înrăurirea acestei priviri se roși toată și neliniștea-i creșcu și mai mult, parcă presimțind că în curând avea să se întâmple ceva însemnat.

Și se întâmplă într-adevăr. După-amiază, stolniceasa o luă pe Basia și plecară la o rudă a acestora, soția cămărașului de Lvov, care se afla la Varșovia. Krzysia se prefăcu într-adins că o doare capul; dorea foarte mult să știe ce-i va spune Michal când vor rămâne singuri.

Jupân Zagłoba nu o însoți pe stolniceasă, dar își luase obiceiul să doarmă după-masă, uneori câteva ceasuri în șir, deoarece, spunea el, asta îl apăra de moleșeală și-l face să fie voios seara, așa că după ce se mai hârjoni vreun ceas, se pregăti să se ducă în odaia lui. Inima Krzysiei începu să bată cu putere.

Dar ce dezamăgire o aștepta! Jupân Michal se ridică și plecă odată cu Zagłoba.

„O să vină curând”, se gândi Krzysia.

Și, luându-și ghergheful, începu să coasă un fund aurit pentru căciula pe care voia să i-o dăruiască lui Michal la plecare.

Își ridică ochii din clipă în clipă, iar privirile îi alergau până la orologiul meșterit la Gdansk, care ticăia liniștit într-un colț al încăperii.

Dar se scurse un ceas și încă unul și Michal nu mai venea.

Jupânița puse ghergheful pe genunchi și, încrucișându-și mâinile deasupra, rosti cu jumătate de glas:

„Se teme, dar până să îndrăznească el, pot să sosească ceilalți și atunci n-o să ne mai spunem nimic. Sau se trezește jupân Zagłoba...”

Acum i se părea că trebuie să vorbească despre un lucru foarte însemnat, care dacă va suferi amânare, apoi numai Wołodyjowski va purta vina.

În sfârșit, pașii lui răsunară în încăperea alăturată.

— Dă târcoale, își zise jupânița și începu din nou să coasă cu râvnă.

Așa și era; Wołodyjowski umbla de colo-colo și nu cuteza să intre. Între timp soarele se împurpurase și se apropia de asfințit.

— Jupâne Michał! strigă Krzysia deodată. Intra și o găsi cu ghergheful în mână.

— Domnia ta m-ai chemat?

— Voiam să știu dacă nu e cineva străin... Stau aici singură de două ceasuri...

Wołodyjowski își apropie un scaun și se așeză pe o margine.

Se scurse o clipă lungă; tăcea, își tot freca picioarele de podea, ascunzându-le tot mai adânc sub scaun, și mișca din mustăcioară. Krzysia se opri din cusut și se uită la el. Privirile li se întâlniră și amândoi lăsară ochii în jos...

Când Wołodyjowski îndrăzni să-și ridice iar privirea, ultimele luciri ale soarelui cădeau pe fața Krzysiei, făcând-o nespus de frumoasă... Părul unduios strălucea.

— Domnia ta pleci peste câteva zile? întrebă atât de încet, încât Michał abia auzi ce spunea.

— Altminteri nu se poate!

Și iarăși urmă o clipă de tăcere, după care Krzysia începu să vorbească:

— În ultimele zile am crezut că domnia ta ești supărat pe mine...

— O, Doamne! strigă Wolodyjowski, n-aș mai fi vrednic de privirea domniei tale dacă aș face așa ceva, dar nu asta a fost pricina.

— Dar ce s-a întâmplat? întrebă Krzysia, înălțându-și iar ochii la el.

— Vreau să vorbesc pe față; socotesc că vorba deschisă face întotdeauna mai mult decât prefăcătoria... Dar n-am să izbutesc să-ți spun câtă mângâiere a cunoscut inima mea din partea domniei tale și câtă recunoștință îți datorez!

— Deie Domnul să fie întotdeauna așa! răspunse Krzysia, încrucișându-și mâinile peste gherghef.

Jupân Michał urmă cu mare tristețe:

— Să dea Dumnezeu! Să dea Dumnezeu să fie așa... dar Jupân Zagłoba mi-a lămurit – vorbesc înaintea domniei tale, cum aș vorbi înaintea preotului – Jupân Zagłoba mi-a lămurit că prietenia cu femelle e lucru cu primejdie, pentru că adesea poate să ascundă un simțământ înflăcărat, cum se întâmplă cu cărbunii sub cenușă. Iar eu m-am gândit că Jupân Zagłoba poate să aibă dreptate și – domnia ta câtă să ierți pe un oștean fără pretenții, ca mine – altul ți-ar fi destăinuit mai meșesugit, dar mie... parcă-mi sângerează inima că ți-am făcut supărare în zilele din urmă, și mi-e viața amară...

Și Michał începu să miște atât de repede din mustăți, cum nici un gândac nu e-n stare s-o facă.

Krzysia își plecă fruntea și, după o clipă, două lacrimi i se rostogoliră pe față.